

T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

13 Ağustos 2014

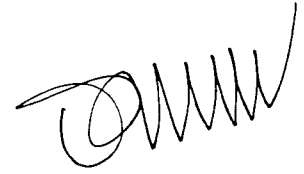
Sayı : 64272063- 610 -2335
Konu :Yazılı Soru Önergesi (7-47274)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: TBMM Başkanlığının 15.07.2014 tarih ve 43452547-120.00-187727 sayılı yazısı.

Van Milletvekili Sayın Özdal ÜÇER'in tarafıma tevcih ettiği 7/47274 esas nolu yazılı soru önergesi, T.B.M.M. İç Tüzüğü'nün 99 uncu maddesi gereği aşağıda cevaplandırılmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Taner YILDIZ
Bakan

EK :
Önerge Cevabı (4 Sayfa)

**VAN MİLLETVEKİLİ SAYIN ÖZDAL ÜÇER'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/47274)**

Soru 1:

Soma'daki linyit kömür işletmeleri 2005 yılında Soma. A.Ş. ile yapılan bir anlaşma ile rödevans (kiralama yöntemi) sistemi ile devredilmiştir. Maden'den çıkan kömür Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ) tarafından ihalesiz olarak bu şirketten alınmaktadır. Rödevans usulüyle alınan kömürler ihale yoluyla alınanlardan çok daha pahalı olduğu için Bakanlar Kurulu Kararı (2012) ve Enerji Bakanlığı Genelgesiyle birim fiyat belirlemiştir. Yine devletin satış fiyatlarının da 2012'de orantısız şekilde arttığı görülmektedir.

Üstelik Soma A.Ş. ile TKİ arasında yapılan Rödevans (Kiralama) Sözleşmesi'nin muvazaalı (hileli) olduğuna dair iddialar diğer önemli bir konudur. Bu iddialara göre; Kamu İhale Kanunu'nun 4. maddesinde dekapaj ve benzeri işler yapım işi olarak tanımlanmasına rağmen, kömür kazı, yükleme ve taşıma işi TKİ'ce sunulan raporlarla Hazine Müsteşarlığına hizmet olarak bildirilmektedir. Halbuki mahiyet olarak, yapılan işler arasında hiçbir fark bulunmamaktadır. Bu itibarla kömür kazı işi de yapım işidir. Bu kapsamda değerlendirilmesinde zorunluluk bulunmaktadır. Dolayısıyla TKİ, Kamu İhale Kanunu'nun 4. maddesinde sayılan hizmet işleri arasında olmamasına rağmen, kömür çıkarma işini hizmet alımı yoluyla yaptırmaktadır.

Yine iddialar doğrultusunda; TKİ sadece Kamu İhale Yasası'nı çiğnememiş, İş Yasası'nın 2. maddesini de açıkça çiğneyerek muvazaalı (gerçeği gizlemeye yönelik anlaşma) bir alt işveren (taşeron) ilişkisi kurmuştur. Böylesine muvazaalı bir ilişkide alt işverenin (Soma AŞ'nin) işçileri başından beri yasa gereği TKİ'nin işçisidirler. TKİ de bu işçilerin hukuken işverenidir. Çünkü; İş Kanunu'nun 2'nci maddesi 6'ncı fıkrasına göre: bir işverenden işyerinde yürüttüğü mal ve hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu iş yerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi denir. Bu ilişkide asıl işveren, alt işverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olarak bu kanundan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur.

Bu iddialar dikkate alındığında; idarenin başı olarak hükümetin siyasal sorumluluğu kaçınılmazdır. Ancak var olan sorumluluk bununla da sınırlı değildir. Yukarıda ifade edilen nedenlerle söz konusu alanla ilgili (başta Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı olmak üzere) bakanların, kurumlarının ita amiri olmaları sıfatıyla cezai sorumlulukları da vardır. Bu bağlamda;

- TKİ'nin Soma A.Ş. ile yapmış olduğu Rödevans Sözleşmesi'nin dayanağı nedir? TKİ'nin mal alımı yaptığı gerçeği karşısında; Rödevans Sözleşmesi'nin yasalılığı mümkün müdür? Bu durumu hem Kamu İhale Kanunu hem de İş Kanunu kapsamında açıklayınız.

Cevap 1:

Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü (TKİ)'nin 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek zorunda olan iktisadi Devlet Teşekkülü olması, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile saklı tutulan hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabi olması ve sorumluluğunun sermayesi ile sınırlı bulunması nedeniyle firma ile imzalanan gelir getiren Rödevans sözleşmesi Kamu İhale Kanunundan istisna olup Özel Hukuk hükümlerine göre Rödevans Uygulama Yönergesi doğrultusunda işlemler yürütülmektedir. İş Kanunu açısından da Rödevans sözleşmesinde taraf olan işletmeci, işveren olarak adlandırılmaktadır.

VAN MİLLETVEKİLİ SAYIN ÖZDAL ÜÇER'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/47274)

Soru 2:

Sayıştay'ın (2012 Denetim Raporu da dahil olmak üzere) Denetim Raporları'nda bu durum nasıl değerlendirilmektedir? Sayıştay'ın tespit ettiği kanuna aykırılıklar nelerdir?

Cevap 2:

Sayıştay'ın 2012 yılı Denetim Raporunda, Rödevans Sözleşmeleriyle ilgili bir öneri yer almamaktadır. TKİ tarafından önceki yıllara ait değerlendirmeler dikkate alınmak suretiyle uygulama yapılmıştır.

Sorular 3, 4:

- Facia'nın gerçekleştiği Maden Ocağının işletme ruhsatı kime aittir? Maden Ocağı Soma A.Ş.'ye kaç yıllığına ve kaç ton kömür çıkarma kotasıyla kiralanmıştır? Facia'nın yaşadığı gün itibarıyla bu şirket söz konusu ocaktan kaç ton kömür çıkarmıştır?
- Çıkarılan kömür ile ilgili olarak şirkete yıllık kota sınırı getirilmiş midir? Bu kotayı aşma durumu yaşanmış mıdır?

Cevaplar 3, 4:

İşletme Ruhsatı TKİ'ye ait olup söz konusu iş; 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında yüklenici firma ile imzalanmış hizmet alımı sözleşmesiyle maksimum 10 yıllık işletme döneminde toplam 15 milyon ton kömürün ürettirilmesi işidir. İlgili firma toplam 14.073.552 ton kömür üreterek TKİ'ye teslim etmiştir.

Soru 5:

Çıkarılan kömürü satın alma vaadi ile yapılan hizmet sözleşmesinde, satın alma fiyatı nasıl belirlenmektedir? Fiyat değişikliğine (artımına) gidilmesi sözleşmede öngörülmüş müdür? Varsa; 2005 yılından bu yana böyle bir artış ne zaman ve ne miktarda gerçekleşmiştir?

Cevap 5:

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında yapılan Hizmet Alımı İhalesi sonucunda, ekonomik olarak en avantajlı teklifi veren firma ihaleyi kazanmış olur, teklif etmiş olduğu birim fiyat ise bu işle ilgili Hizmet Alımı Sözleşmesinin birim fiyatını oluşturur. İlgili sözleşme kapsamında; 31 Aralık 2002 tarih ve 24980 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan; "4734 Sayılı Kamu İhale Kanununa Göre İhalesi Yapılacak Olan Hizmet Alımlarına İlişkin Fiyat Farkı Hesabında Uygulanacak Esaslar" çerçevesinde, ayda bir defa yapılan hakedişlerle, aylık TÜİK endeksleri üzerinden hesaplanan fiyat farkı verilmiştir.

Soru 6:

Soma A.Ş.'nin çalıştırdığı diğer maden ocakları hangileridir? Bu ocaklarda da Rödevans Sistemi ile mi faaliyet gösterilmektedir?

Cevap 6:

Kazanın meydana geldiği Eynez yeraltı ocağı dışında, ilgili firma tarafından Rödevans sözleşmesi kapsamında iki sahada kömür üretim işi yapılmakta olup, bunun dışında başka bir sözleşme mevcut değildir.

Soru 7:

Türkiye'de Rödevans Sistemi ile işletilen bütün maden ocakları hangileridir? Bu ocaklar hangi şirketlere kaç yıllığına ve kaç ton kömür çıkarma kotası ile kiralanmıştır?

VAN MİLLETVEKİLİ SAYIN ÖZDAL ÜÇER'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/47274)

Cevap 7:

Süre ve kömür üretim miktarları saha şartlarına göre değişen TKİ'nin 20 adet, Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü (TTK)'nün 35 adet Rödövens sözleşmesi bulunmaktadır.

Soru 8:

TKİ tarafından hazırlanan standart bir Rödevans Sözleşmesi mevcut mudur? Bütün şirketler aynı (tek) sözleşme üzerinden mi kiralamayı gerçekleştirmektedir? Farklılıklar var ise nedenleri nelerdir?

Cevap 8:

TKİ, 1983 yılında yayımlanan 151 sayılı Yüksek Planlama Kurulu kararı ile çıkan Rödövens uygulamalarını sürdürmektedir. Rödövens Uygulama Yönergesi kapsamında formatı belirlenen Rödövens Sözleşmeleri bulunmaktadır.

Sorular 9, 11:

- TKİ'nin İhale Usulü ile kömür alma sistemi nasıl gerçekleşmektedir? 2005 yılından itibaren TKİ kaç kez kömür alım ihalesine çıkmış ve kaç ton kömür almıştır? Bu ihalelerde her bir yılın ton başına belirlenen kömür alım fiyatı ne kadardır?
- Rödevans Sistemi'nden önce TKİ'nin ton başına çıkarma maliyeti ne kadardır? Bu maliyet Soma A.Ş. için ne miktardadır? Rödevans Sistemi'nin uygulandığı diğer ocaklarda (her bir ocak için ayrı ayrı belirtilmek üzere) ne kadardır?

Cevaplar 9, 11:

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında yapılan Hizmet Alımı İhalesi sonucunda düzenlenen Sözleşme doğrultusunda TKİ sahalarında bulunan rezervler, yüklenici firmalara bedeli karşılığında ürettirilerek teslim alınmaktadır. 2005 yılından itibaren 3 kez kömür üretirme işi hizmet alımı ihalesi yapılmıştır. 2 sahada henüz kömür üretimine yönelik hazırlık faaliyetleri devam etmekte olup, üretim aşamasına geçilmemiştir. Kazanın meydana geldiği Eynez Yeraltı Kömür Ocağından ise ilgili firmadan toplam 14.073.552 ton kömür ürettirilerek teslim alınmıştır.

Sözleşme kapsamında ürettirilen 2.600 kcal/kg baz kalorideki kömür için firmaya ton başına 50,92 TL (güncel birim fiyat) ödeme yapılmaktadır.

Soru 10:

Son 10 yılda TKİ tarafından Rödevans Sistemi ve İhale Sistemi ile satın alınan kömür miktarları ne kadardır? Her iki sistem için ayrı ayrı ne kadar ödeme yapılmıştır?

Cevap 10:

1 Haziran 2014 tarihi itibarıyla TKİ yeraltı sahalarından Rödövens Sözleşmesi ve Hizmet Alımı Sözleşmesi kapsamında yüklenici firmalara ürettirilerek teslim alınan kömür miktarları ve ödeme tutarları aşağıda verilmiştir.

ÜRETİM-ÖDEME TABLOSU			
RÖDÖVANS USULÜ		HİZMET ALIM USULÜ	
ÜRETİM MİKTARI (TON)	ÖDEME TUTARI (TL)	ÜRETİM MİKTARI (TON)	ÖDEME TUTARI (TL)
57.340.339	2.428.337.153	22.285.899	928.180.556

Sorular 12, 13:

- Soma A.Ş ve diğer şirketler kömürü daha ucuz maliyetle çıkarıyorsa; bu durumun nedenlerini sorgulamak üzere konuyla ilgili araştırma/inceleme yapılmış mıdır?
- Bu denetim ve incelemeler hangi kurum tarafından yapılmıştır? Şirketin sırf daha ucuza mal edebilmek için başta güvenlik tedbirleri olmak üzere, birçok önemli hususu askıya alacağı aşikarken; bu konularda gerekli denetimler neden hassasiyetle yapılmamıştır?

Cevaplar 12, 13:

Bakanlığımız Maden İşleri Genel Müdürlüğü (MİGEM) ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından ilgili mevzuatlar doğrultusunda denetimler yapılmaktadır. İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin denetimler Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 6331 sayılı İş sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında yürütülmekte, MİGEM tarafından yapılan denetimler Maden Kanunu ve Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği kapsamında, proje uygunluğunun denetlenmesi amacıyla gerçekleştirilmektedir.

Sorular 14, 15:

- TKİ, aldığı kömürleri nasıl değerlendirmektedir? Kömürler devlet sektöründe; hangi kurumlara dağıtılmaktadır? Kömürün dağıtıldığı kamu kurumları arasında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları var mıdır? Kamu kurumlarına dağıtılan kömürlerde ton başına belirlenen fiyat ne kadardır? Son 10 yıl içerisinde hangi kamu kuruma ne kadar kömür verilmiştir?
- TKİ, özel sektöre kömür satışı yapmakta mıdır? Yapmakta ise; son 10 yıl içerisinde hangi özel sektör kurumuna kaç ton satış yapılmıştır? Bu satışın ton başına fiyatı ne kadardır?

Cevaplar 14, 15:

TKİ'nin sahalarında üretilen kömürler termik santrallerde, sanayide ve ısınma amaçlı olarak değerlendirilmek üzere piyasaya sunulmaktadır. TKİ kömür satış fiyatları ortalama 150 TL'dir. TKİ tarafından son 10 yılda EÜAŞ'a yaklaşık 230 milyon ton, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü aracılığı ile yardıma muhtaç ailelere ise yaklaşık 17 milyon ton kömür satışı gerçekleştirilmiştir.

TKİ tarafından ülke genelindeki yaklaşık 600 bayi ve 1200 farklı sanayi kuruluşuna kömür satışı yapılmaktadır. TKİ son 10 yılda yaklaşık 30.5 milyon ton kömürün çeşitli sanayi kuruluşlarına, 35.1 milyon ton kömürün ise ülke genelindeki bayileri aracılığı ile ısınma sektörüne satışını gerçekleştirmiştir. Kömür satışları TKİ tarafından her yıl belirlenen ve internet sayfasında yayımlanan cari fiyatlar üzerinden yapılmaktadır.